

але і правильно витлумачити та застосувати. Без належної реалізації (здійснення) право втрачає свій соціальний зміст і призначення. Перефразовуючи Ш. Монтеск'є, слід констатувати: «гарні закони зустрічаються скрізь, але мене цікавить як вони здійснюються».

Одержано 14.04.2018

УДК 347.1:378:346.7

Ірина Валентинівна Венедіктова,

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

доктор юридичних наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ УКРАЇНИ

Сучасне життя характеризується стрімкою глобалізацією та розвитком технологій на рівні, який, ще сто років назад вважався неможливим для досягнення. Провідні університети світу, приймаючи виклики наукоємного суспільства також не залишаються осторонь та виводять свою діяльність за рамки простих центрів навчання і дослідження, формуючи новітні передові технологічні та інноваційні центри, які не тільки надають освітні послуги та культурний розвиток своїм студентам, а також вносять вагомий внесок в економіку міста та країни за допомогою комерціалізації інноваційних продуктів та розвитку трансферу технологій. Як свідчить світова практика, такі дії навчальних закладів можуть принести вагомий економічний результат, підтримувати талановитих дослідників та створювати робочі місця для населення.

Український законодавець, навіть, спонукає виші долучатися до реалій сьогодення та оцінювати результати наукової діяльності з точки зору їхньої ринкової важливості та ліквідності. Так, відповідно до ч. 1 ст. 68 Закону України «Про вищу освіту», наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність може провадитись закладами вищої освіти, у тому числі через створені ними юридичні особи, предметом діяльності яких є доведення результатів наукової і науково-технічної діяльності закладу вищої освіти до стану інноваційного продукту та його подальша комерціалізація [1].

Наразі можливо виділити 3 основні напрями комерціалізації результатів наукової і науково-технічної діяльності закладів вищої освіти, шляхом утворення юридичних осіб, як певної площини для здійснення досліджень та розробок: 1. Наукові парки. 2. Технологічні парки. 3. Консорціуми.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», технологічний парк (технопарк) – це юридична особа або група юридичних осіб (далі – учасники технологічного парку), що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів технологічних парків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції [2].

Технологічний парк може бути створений як об'єднанням ВНЗ, наукових установ так і юридичних осіб. Результати науково-технічної діяльності здійснюються шляхом проведення наукових досліджень, до яких може залучатися будь-який дослідник, а не тільки штатний працівник навчального закладу. Окрім того, технопарк передбачає налагодження виробничого процесу – тобто вищий навчальний заклад може забезпечувати робочими місцями своїх випускників, викладачів, науковців, залучати інвесторів, отримувати гранти.

За допомогою технопарку вищі навчальні заклади отримують можливість надати своїм науковим колективам і окремим науковцям для здійснення комплексних досліджень засобів та приміщень, які не будуть залежати від фінансування з державного бюджету, та створення конкурентоспроможної науково-технологічної продукції, яка може бути комерціалізована у вигляді патентів, розробок, технологій, які будуть цікавими для придбання, забезпечуватимуть інтереси суспільства, та будуть залучати інвесторів до регіону. Інтелектуальний капітал та інфраструктура навчального закладу можуть слугувати певним «магнітом» для промисловості і підприємництва, які будуть прагнути отримати доступ до ресурсів, що є тільки в розпорядженні навчального закладу (бібліотеки, дослідні лабораторії, спеціальне обладнання, висококваліфіковані викладацькі і наукові кадри). Тобто, технопарки підвищують престиж вищого навчального закладу та його роль у розвитку регіону. Проте, незважаючи на очевидну вигідність таких форм розвитку для навчальних закладів та регіонів, а також на певну підтримку з боку законодавця, реальна ситуація в країні залишається доволі нестабільною. Наприклад, згідно офіційного сайту Міністерства освіти і науки України, наразі офіційно зареєстровано тільки 16 технопарків [4]. До того ж, технологічні парки не реєструвалися вже більше 10 років. Адже згідно ст. 4 ЗУ «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», підставою для державної реєстрації технологічного парку є включення його до переліку технопарків, що наведений у преамбулі цього Закону. Преамбула налічує 16 технопарків, інформація щодо яких розміщена й на сайті Міністерства освіти й науки України [2; 4]. До того ж, державна підтримка таких установ та їх фінансування практично припинилося з 2006 року і технопарки мають доводити свою спроможність виживати за законами ринкового середовища, залучати приватних інвесторів.

Подібним до технопарку засобом комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності вищого навчального закладу є науковий парк.

Згідно ст. 1 Закону України «Про наукові парки», науковий парк – це юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку [3].

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про наукові парки», науковий парк створюється з метою розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі та/або науковій установі, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках [3].

Тобто, науковий парк може допомогти вищому навчальному закладу реалізувати його інноваційні розробки, що стане в подальшому підставою для їх комерціалізації та підвищення уваги вітчизняних й іноземних інвесторів до наукової діяльності навчального закладу. До того ж, науковий парк може бути ефективним засобом для забезпечення викладачів гідною заробітною платою та стабільною цікавою роботою, що буде мотивувати суспільство до зайняття науковою діяльністю, а це, в свою чергу, зможе вивести на інший рівень науку України в цілому.

Законодавець підтримує діяльність наукових парків. Так, наприклад, такі юридичні особи отримують можливість звільнення від сплати ввізного мита для ввезення наукового, лабораторного і дослідницького обладнання, а також комплектуючих та матеріалів, що не виробляються в Україні.

Цікавим способом об'єднання наукової діяльності університету з підприємництвом може слугувати консорціум.

Згідно ч. 6 ст. 27 Закону України «Про вищу освіту», заклади вищої освіти можуть утворювати навчальні, навчально-наукові та навчально-науково-виробничі комплекси, наукові парки та входити до складу консорціуму. Всі учасники комплексу, консорціуму зберігають статус юридичної особи і фінансову самостійність [1].

Спірним видається визначення консорціуму Господарським кодексом України (далі – ГК України). Згідно ч. 4 ст. 120 ГК України, консорціум – це тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо). Консорціум використовує кошти, якими його наділяють учасники, централізовані ресурси, виділені на фінансування відповідної програми, а також кошти, що надходять з інших джерел, в порядку, визначеному його статутом. У разі досягнення мети його створення консорціум припиняє свою діяльність [5].

На перший погляд може здатися, що учасником консорціуму може бути тільки підприємство. Проте, відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 55 ГК України, суб'єктами господарювання є господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до ЦК України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку.

Згідно ч. 1 ст. 62 ГК України, підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами.

Згідно ч. 2 ст. 62 ГК України, підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності.

Слід зазначити, що в Україні наразі однією з найбільш важливих цілей є саме зрушити економіку з мертвої точки, запустити виробництво, створивши умови для ефективного інноваційного процесу. Найбільш швидким та ефективним засобом подолання кризи, залучення інвестицій та забезпеченням робочих місць може стати комерціалізація інноваційних продуктів вищих навчальних закладів. Світовий досвід доводить, що країни, які хочуть стати лідерами в обраній сфері техніки і технології, починають виробляти знання в даній області разом з вищими навчальними закладами. Саме тому, розвиток наукових парків, технологічних парків та консорціумів для навчальних закладів повинен стати предметом дискусій як в науковій так і в практичній площині.

Список бібліографічних посилань

1. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних «Законодавство України» (БД «Законодавство України») / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 12.04.2018).

2. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : закон України від 16.07.1999 № 991-XIV // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14> (дата звернення: 12.04.2018).

3. Про наукові парки : закон України від 25.06.2009 № 1563-VI // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17> (дата звернення: 12.04.2018).

4. Технологічні парки // Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/auka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/tehnologichni-parki> (дата звернення: 12.04.2018).

5. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 436-IV // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 12.04.2018).

Одержано 11.04.2018

УДК 347.254

Микола Костянтинович Галянтич,

*заступник директора Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент
Національної академії правових наук України*

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРМІНА «ЖИТЛО» В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Розділ 3 ЦК України закріплює особливості правового режиму нерухомості і відповідно набуття права власності на новостворене майно або набуття права власності за договором виникає з моменту державної реєстрації цієї нерухомості або переходу права власності на неї.

Визначений поділ нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) впливає на його правове регулювання з огляду на особливі економічні, правові та соціальні чинники, відповідно до поняття «житлова нерухомість», яка має використовуватися для задоволення житлових потреб громадян. Відповідно до цивільного законодавства житлові будинки, квартири, інші житлові приміщення визнаються об'єктами житлової нерухомості. До житлової площі об'єкта житлової нерухомості не належить площа приміщень, призначених для гігієнічних або господарсько-побутових потреб громадян (ванна, вбиральня, духова, приміщення для прання, кухня, комора, передпокій, внутрішньо квартирний хол, коридор, вбудована шафа тощо).

Виникає питання щодо визначення житлової та загальної площ об'єкта житлової нерухомості через різні правові поняття закріплені у нормах ЖК Української РСР і інших нормативних актів, з метою додержання основоположних принципів Конституції України, за якими Україна є соціальною, правовою державою, яка забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності, соціальну спрямованість економіки.

У зв'язку з цим актуальним видається розглянути питання щодо поняття об'єкта житлової нерухомості, оскільки ст. 182 ЦК України передбачено, що право власності та інші права на нерухомі речі, обмеження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації.

Виходячи з переліку прав стосовно об'єктів нерухомого майна, що розташовані на земельній ділянці, визначеного ст. 5 Закону України «Про державну реєстрацію речових